

перспективну основу для підвищення ефективності національної безпеки та військової оборони України.

Таким чином, впровадження міжнародного досвіду в удосконалення системи підготовки кадрів для сил безпеки і оборони України є провідним елементом забезпечення національної безпеки та відстоювання національних інтересів в умовах сучасних геополітичних викликів. Шляхом співпраці з міжнародними партнерами та використанням найкращих практик світового рівня Україна зможе підвищити ефективність своєї системи підготовки кадрів та забезпечити безпеку та стабільність у регіоні.

Список використаних джерел:

1. Гаєвська Л. А. Досвід Європейського Союзу щодо формування й реалізації освітньої політики як головного важеля соціально-економічного розвитку країн. *Вісник післядипломної освіти*. (Серія : Управління та адміністрування). 2017. Вип. 4–5. С. 9–22.
2. Концепція кадрової політики у Збройних Силах України на період до 2017 року. Наказ Міністерства оборони України від 04.12.2013р., № 843. URL : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/kadrova-politika/konceptczyakadrovoi-politiki-v-zbrojnih-silah-ukraini>.
3. Переваги та виклики впровадження стандартів НАТО в систему військової освіти України – Україна до НАТО. *Україна до НАТО – журнал*. URL : <https://ukrainetonato.com.ua/osvita-ta-boyova-pidhotovka-za-standartamy-nato/perevahy-ta-vyklykuvprovadzhennia-standartiv-nato-v-systemu-viyskovo-osvity-ukrainy/> (дата звернення: 19.04.2024).
4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти // Ухвалено на Міністерській конференції у Єревані 14-15 травня 2015 року. URL : http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf.

Циб І.

аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДМЕЖУВАННЯ НАРУГИ НАД МОГИЛОЮ, ІНШИМ МІСЦЕМ ПОХОВАННЯ АБО НАД ТІЛОМ ПОМЕРЛОГО ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ

Сьогодні питання відмежування злочинів, ознакою складу яких виступає «наруга» від суміжних злочинів, є досить актуальним не лише на рівні вивчення науки, але й у практичній діяльності.

Вказану проблематику у своїх наукових працях розглянули такі науковці: В. І. Акуленко, О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, І. В. Бондар, Н. О. Гуторова, Є. П. Гайворонський, В. А. Ломака, О. М. Джужа,

Л. В. Дорош, О. О. Житний, І. М. Копотун, В. Н. Налуцишн, О. М. Омельчук, В. В. Карман, М. І. Хавронюк, С. С. Яценко, В. В. Бірюкова, І. Є. Биховський, В. П. Колмакова, М. І. Порубова, О. Р. Ратінова, М. В. Салтевський, О. С. Сотула та І. В. Ковтонюк.

Однак незважаючи на значну кількість наукових праць, проблематикою яких виступає розмежування злочинів, ознакою складу яких виступає «наруга» від суміжних, на сьогодні не знайшла конкретного та остаточного вирішення.

Кримінальне законодавство України налічує низку злочинів, які можуть бути частково суміжними зі злочином, передбаченим ст. 297 КК України.

Враховуючи факт того, що суміжні склади злочинів мають чималу кількість спільних ознак, однак здебільшого лише одна ознака виступає відмежувальною.

До суміжних зі злочином, передбаченим ст. 297 КК України, слід віднести:

- ст. 178 КК України «Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків»;
- ст. 179 КК України «Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь»;
- ст. 252 КК України «Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду»;
- ст. 298 КК України «Незаконне проведення пошукових робіт на об'єктах археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини»;
- ст. 338 КК України «Наруга над державними символами» [1].

У практичній діяльності органів досудового розслідування часто постає питання, за якими ознаками слід відмежовувати ті чи інші суміжні склади злочинів та яку правову кваліфікацію визначити.

Так, пропоную детально розглянути відмежування ст. 297 КК України «Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого» від ст. 298 КК України «Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини».

Склади злочинів вищевказаних статей Кримінального кодексу України мають спільні характеристики, а саме:

- родовий об'єкт (суспільні відносини у сфері громадського порядку та моральності);
- спільний видовий об'єкт (суспільні відносини у сфері моральності).

Вони відрізняються між собою безпосереднім об'єктом злочину та предметом злочину.

Так, безпосереднім об'єктом ст. 297 КК України є суспільні відносини, що забезпечують загальноприйняті моральні принципи прояву поваги до пам'яті та праху покійних.

Безпосереднім об'єктом ст. 298 КК України виступають суспільні відносини, що забезпечують установлений порядок поведінки з об'єктами культурної, археологічної спадщини.

Предметом злочину, передбаченого ст. 297 КК України, виступають – могила, склеп, надмогильні споруди, огорожа, урна з прахом померлого, інше місце поховання, а також предмети, що знаходяться на могилі або в ній: тіло, останки, прах померлого, одяг на ньому, нагороди, коштовності, вінки тощо [2].

Предметом злочину, передбаченого ст. 298 КК України, виступають об'єкти археологічної, культурної спадщини та об'єкти місцевого значення. Також може бути місце поховання та предмети, що в ньому знаходяться. Наприклад, могили багатьох історичних постатей, письменників, художників є пам'ятками історії і культури та занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України і охороняються державою.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 297 КК, виражена в нарузі над могилою, іншим місцем поховання, над тілом, останками, прахом померлого або над урною з прахом померлого, а також у незаконному заволодінні тілом, останками, прахом померлого, урною з прахом померлого або предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі, останках чи прахові померлого. Наруга може вчинятися шляхом осквернення могили, утворення зневажливих написів, малюнків, символів або інших зображень на пам'ятниках чи надмогильних спорудах або урні з прахом померлого. Також наруга може здійснюватися шляхом розкопування могили, пошкодження ніші в стіні, урни з прахом, осквернення труни, пошкодження пам'ятника, надгробної плити, пам'ятних написів, зображень, огорожі тощо [3, с. 368].

Зважаючи на вищевикладене, наруга може виражатися у знищенні та у частковому руйнуванні конкретного об'єкта посягання, однак це не обов'язкова ознака. Тому в залежності від конкретної ситуації вказані діяння кваліфікуються по-різному.

Таким чином, об'єктивні сторони злочинів, передбачених ст. 297 КК України та ст. 298 КК України, частково збігаються. Також можна вести мову й про те, що у разі, якщо місце поховання, на яке здійснено посягання, одночасно є об'єктом культурної або археологічної спадщини, то дії винної особи необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, а саме за ст. 297 та ст. 298 КК України.

У своїх наукових працях І. В. Ковтонюк виносить на розгляд питання щодо об'єднання статей 297 та 298 КК України в одну статтю – «Вандалізм» у такому викладі «...умисне нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури, наруга над могилою, іншим місцем поховання, над трупом або урною з прахом покійного, а також викрадення предметів, що

знаходяться в місці поховання або на трупі, умисне знищення, пошкодження або приховування документів Національного архівного фонду» [4, с. 606]. Однак вказана думка не знаходить свого обґрунтованого підтвердження.

Як зазначив О. С. Сотула, мотиви будь-якого вандалізму завжди можна тлумачити як хуліганські [5, с. 148], а виходячи із судової практики вищезазначені злочини здебільшого вчиняються з корисливих мотивів.

Підбиваючи підсумки, можна вважати, що злочини, передбачені ст. 297 КК України та ст. 298 КК України, мають як суміжні, так і відмінні характеристики. З точки зору науковців, в частині об'єднання у єдину статтю Кримінального кодексу України суміжні за своїми складами злочини, не знайшли свого об'єктивного обґрунтування. З урахуванням судової практики більш доцільно кваліфікувати суміжні злочини у практичній діяльності за сукупністю.

Список використаних джерел:

1. Безелюк В., Коваленко Є. Відмежування незаконного проведення пошукових робіт на об'єктах археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини від суміжних складів злочинів. <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/5/39.pdf>.

2. Про поховання та похоронну справу : Закон України від 10 липня 2003 р. № 1102-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 7. ст. 47.

3. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.

4. Ковтонюк І. В. Щодо поняття «вандалізму». Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності: матеріали доп. та повідомл. наук.-практ. конф. (м. Київ, 3 квітня 2009 року). Київ: Атіка, 2009. С. 605–606.

5. Сотула О. С. Кримінальна відповідальність за наругу над могилою та нищення, руйнування чи псування пам'яток – об'єктів культурної спадщини: проблемні аспекти. *Право України*. 2008. № 7. С. 147–149.